

6. Назарова К. О. Аналіз діяльності бюджетних установ : навчальний посібник / К. О. Назарова, Т. А. Кумченко ; [за ред. Г. О. Кравченко]. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 195 с.
7. Програма соціального захисту та соціальної підтримки малозабезпечених категорій населення міста Кіровограда на 2009 рік. – Режим доступу : <http://kr-rada.gov.ua/news/21.html>.

Рецензенти:

Семикіна М.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та організації виробництва Кіровоградського національного університету;

Пальчевич Г.Т. – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів та планування Кіровоградського національного технічного університету.

УДК 332.14:338.246 (477)

ББК У9 (4 Укр) 0-18

Шульгіна О.В.

ВПЛИВ АНТИКРИЗОВОЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка,
Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України,
кафедра економічної теорії та
регіональної економіки,
36011, м. Полтава, просп. Першотравневий, 24

Анотація. У статті висвітлені питання актуальності та необхідності розробки антикризової структурної політики як складової частини регіонального розвитку.

Ключові слова: антикризова політика, структурна політика, регіональна економіка.

Annotation. In the article the taken up questions of an urgency and necessity of working out of an anti-recessionary structural policy, as component of regional development.

Key words: the anti-recessionary policy, the structural policy, regional economy.

Вступ. На нинішньому етапі розвитку України необхідність ефективної регіональної політики не викликає сумнівів. Від того, яким чином здійснюватиметься державне регулювання регіонального розвитку, залежить якість і швидкість здійснення реформ як у регіонах, так і в країні в цілому [3].

Відсутність у минулому чіткої антикризової структурної політики на регіональному рівні призвела до значних диспропорцій у територіальній структурі української економіки, неефективного використання переваг територіального поділу праці, природно-ресурсного та науково-виробничого потенціалу регіонів, до надмірного забруднення навколишнього середовища в багатьох містах і районах. В Україні ще не створено правової бази, необхідної для досягнення регіонами оптимальної економічної самостійності, немає чіткого розмежування повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування з питань управління соціально-економічним розвитком регіонів. Таким чином, актуальності набуває необхідність ужиття цілеспрямованих заходів державної антикризової структурної політики на регіональному рівні, які б забезпечили ефективне регулювання процесів регіонального розвитку, узгодження дій центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо структурної перебудови економіки країни та послідовного впровадження ринкових відносин.

Постановка завдання. Формування ефективної антикризової структурної політики на регіональному рівні передбачає ефективне використання ринкового потенціалу

регіону. Компонентами його є: рівень розвитку регіональних ринків; розвиненість форм господарювання; природно-кліматичне середовище; рівень концентрації, спеціалізації і кооперації господарської діяльності; рівень розвитку соціального капіталу; рівень розвитку підприємництва й розвиненість ринкової інфраструктури [8]. Питанням модернізації та впливу структурних чинників на якісні процеси їх економічного розвитку регіону присвячені роботи відомих вітчизняних дослідників. У науковій економічній літературі отримали подальший розвиток підходи до вирішення проблем, пов'язаних з антикризовою та структурною політикою. М. Козорів [5] розглядає механізм регулювання фінансово-інвестиційного забезпечення економіки регіонів. Л.Л. Антонюк [1] досліджує стратегічні цілі інноваційного розвитку держави та регіону. В.М. Геєць розглядає дослідження кризових явищ, їх специфіку в умовах української економіки, визначення пріоритетних напрямів національної антикризової політики [2]. Саме від ефективної організації та функціонування регіональних ринкових структур залежить залучення в економічний оборот додаткових, ще незадіяних ресурсів, розвиток соціального капіталу й на цій основі формування дійових заходів подолання економічної кризи. З урахуванням вищенаведеного потребують поглиблення питання впливу антикризової структурної політики на ефективність регіонального розвитку.

Результати. Нинішній розбалансований соціально-економічний та екологічний стан регіонів є наслідком загальної кризи економіки. Незважаючи на потужний економічний потенціал, величезні можливості для стабілізації і поживлення господарської діяльності, в Україні непомітні суттєві позитивні зрушення. Відсутність чітко вираженої антикризової структурної політики призвела до нераціонального й неповного використання економічного потенціалу, недостатньої уваги до регіональних проблем і диспропорцій у розміщенні продуктивних сил. Розробку й проведення зазначеної регіональної політики в країні ускладнює значна диференціація її соціально-економічного простору. Унаслідок кризової ситуації в економіці звужуються фінансові можливості уряду й гостріше проявляється розрив у рівнях, темпах розвитку, перевагах і можливостях окремих регіонів. Крім того, криза по-різному зачепила регіони у зв'язку з існуючими диспропорціями в територіальній структурі національної економіки, у темпах їх переходу до ринкових відносин.

Антикризова структурна політика регіонів зумовлена тим, що виникла потреба в скороченні періоду адаптації до необхідних змін макроекономічної структури в період кризи та коли структурні зрушення мають стати соціально вигідними для економічних суб'єктів. Її заходи передбачають ліквідацію галузевих і регіональних перепон, які гальмують прискорення структурних перетворень. Вони націлені на активізацію галузевого та регіонального потенціалів розвитку й сприяння оптимального використання факторів виробництва. Особливою метою цієї політики є стимулювання технічного прогресу, спрямованого на зростання сукупної економічної продуктивності. Одночасно заходи антикризової структурної політики мають бути спроможними вповільнити ті структурні перетворення, які призводять до негативних соціальних наслідків [4].

Одним з методів антикризової структурної політики регіонів є створення "полюсів росту": обираються пункти, найсприятливіші щодо ресурсів або географічного положення; надалі кожен такий пункт, будучи забезпеченим інфраструктурними спорудами й виробничими підприємствами, перетворюється на "центр розвитку". Таке перетворення стає доцільним у сфері регіонального економічного розвитку, багато в чому воно пов'язане з тією роллю, яку "полюси" відіграють у доведенні розробок, здійснюваних вищими навчальними закладами, а також у виготовленні нових видів промислової продукції, придатних для реалізації на ринку. У регіональному "полюсі росту" правомірно представити головні суб'єкти територіального господарського комп-

лексу: регіональні органи влади, союзи підприємців, науково-дослідні заклади, професійні спілки та торгово-промислові палати.

Економічна криза показала доцільність підключення до них ще й представників банківського бізнесу. Тільки спільні зусилля здатні забезпечити оптимізацію структури регіональної економіки, налагодження господарчих механізмів, розвиток інвестиційно-інноваційних процесів і на їх основі вихід економіки з кризи [6].

Регіональна антикризова структурна політика має своїм змістом узгодження програм економічного розвитку, що розробляються і впроваджуються суб'єктами економічної політики територіального підпорядкування для стимулювання економічного розвитку свого регіону. Узгоджуючи програми територіального розвитку, встановлено, що на загальнодержавному рівні доцільно розробити єдину національну програму антикризової структурної політики. У національній програмі правомірно запропонувати заходи, метою яких є розв'язання проблем надзвичайного стану регіону до довгострокового стимулювання регіонального розвитку й управління умовами життя в процесі світової глобалізації. Із цією метою використовуються засоби впливу, починаючи із стимулювання приватних і державних інвестицій і закінчуючи спеціальними законодавчими актами та нормативами. Складність полягає в необхідності гармонізації глобальних регіональних цілей із цілями підприємств і фірм багатовекторної регіональної сфери суб'єктів економічної і підприємницької діяльності.

У сучасних умовах регіональним антикризовим програмам доцільно виконувати роль активного методу регулювання ринкової економіки, інтеграції державних, колективних, індивідуальних інтересів і відносин, мобілізації зусиль для проведення конструктивної структурної регіональної політики. Регіональні цільові програми структурної політики – це інструмент прямого впливу держави на формування ринкової економіки того чи іншого регіону, забезпечення принципів саморегулювання і цілеспрямованості в його розвитку [9].

Вирішальний вплив на напрями та динаміку структурної антикризової політики мають інституційні ринкові умови. Головною метою інституційного забезпечення є створення економічного механізму, який стимулюватиме ефективне функціонування всіх підприємств і розвиток інститутів ринку [7]. Існує ряд напрямів економічних перетворень: забезпечення умов для розвитку конкуренції, створення нових інвестиційно-вигідних підприємств, трансформація централізовано керованих підприємств у ринкові, інституційне забезпечення яких може надати позитивні імпульси економічному зростанню.

Висновки. З метою забезпечення економічного зростання доцільним є створення науково-методологічної та правової основи регіональної антикризової структурної політики, орієнтованої на ринкову трансформацію промислового комплексу регіону. Основні напрями цієї політики спрямовані на активізацію регіонального потенціалу ринку й оптимальне використання факторів виробництва.

Антикризова структурна політика, як складова частина регіонального розвитку в Україні, є інструментом підвищення економічних і соціальних показників економіки регіону за рахунок відновлення діяльності великих підприємств, які визначають розвиток регіону, забезпечує системні трансформації всіх основних складових частин: державної, банківської, корпоративної, науково-технічної, домашніх господарств, системи управління з урахуванням міжнародного науково-технічного співробітництва.

1. Антонюк Л. Л. Регулювання та моделювання інноваційного розвитку регіону / Л. Л. Антонюк // Економіст. – 2007. – № 9. – С. 38–39.
2. Геєць В. М. Макроекономічна оцінка грошово-кредитної та валютно-курсової політики України до і під час фінансової кризи / В. М. Геєць // Економіка України. – 2009. – № 2 (567). – С. 5–23.

3. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / [за ред. З. С. Варналія]. – К. : НІСД, 2007. – 820 с.
4. Касабова І. А. Структурна політика в Україні: шляхи вдосконалення та напрями подальших зрушень / І. А. Касабова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 3. – С. 15–22.
5. Козоріз М. Аналіз та оцінка розвитку економіки регіонів / М. Козоріз, О. Денис // Регіональна економіка. – 2006. – № 4. – С. 29–40.
6. Зінченко О. А. Роль та місце ринкової інформаційної інфраструктури регіону в антикризових заходах влади / О. А. Зінченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2009. – № 28. – С. 240–243.
7. Сухоруков А. І. Антикризова політика розвинутих країн / А. І. Сухоруков // Економіка України. – 2004. – № 8. – С. 16–27.
8. Фінагіна О. В. Ринкова трансформація в регіоні: особливості розвитку та діагностування : [монографія] / О. В. Фінагіна ; НАН України Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2005. – 228 с.
9. Черевко О. В. Управління соціально-економічним розвитком регіону на стратегічних засадах / О. В. Черевко // Економіка та держава. – 2006. – № 9. – С. 57–59.

Рецензенти:

Дубіщев В.П. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та регіональної економіки Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка;

Крекотень І.М. – кандидат економічних наук, доцент Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.